

32/ naar de oude toestanden van vroeger handwerk en boerenbedrijf, zo richten de arbeiders ook nu weer de blik achterwaarts. Ze willen terug naar de maatschappij met de burgerlijke vrijheden, naar de "demokratie, die hun voortdurend verder onder de voeten wegzinkt; ook hier een treffende overeenkomst met de vroeger klasse "op zichzelf".

Maar over al deze dingen hoeven we ons niet ongerust te maken, omdat we de bron kennen, waaruit ze ontstaan. Het is zeker dat de strijd om het bestaan door de arbeiders in alle heftigheid gevoerd moet worden. En daarom weten we, dat we ons de nieuwe geestelijke en morele kwaliteiten zullen veroveren.

Het omvormingsproces is reeds begonnen en heeft in alle landen haar intrede gedaan. De spesifiek-proletarische massa-bewegingen verschijnen aan de horisonten der geschiedenis.

De periode van machteloosheid waarin we nu verkeren, ontstaat daarom geenszins uit de "domheid" van de arbeiders.

Het is de schakel in het proces van de zelfbevrijding van de arbeidersklasse, die nu voor een nieuwe sprong staat: En we zullen deze sprong doen, omdat hij de voorwaarde tot het leven is.

+++++++
+++++++
+++++
++

AAN DE LEZERS :

In Januari is geen nummer van Raden - Communisme verschenen.

Het tweede artikel in dit nummer is vertaald uit "LIVING MARXISM", het blad van onze amerikaanse kameraden. Abonnement per 8 nrs. \$ 1
Adres : P.O.Box 5343 Chigago. Ill.

RADEN COMMUNISME

2e jaargang nr. 4

MAART
APRIL 1940.

DE ARBEIDERSKLASSE en de
REVOLUTIE.

Int. Instituut
Soc. Geschiedenis
Amsterdam

In alle revoluties van de 19e eeuw, de burgerlijke revoluties, hebben de arbeiders een belangrijke rol gespeeld. Zij vormden met de kleine burgers de grote massa van de bevolking van de hoofdsteden. Zij hadden te lijden onder de maatschappelijke ontwikkeling, ze waren veelal vervuld van diepe ontevredenheid en de schuld daarvan kreeg het heersende siesteem, de heersende klasse, die baas was over de regering. Was er een aanleiding die tot een uitbarsting leidde, dan vormden deze arbeiders, meest handwerkers uit klein-bedrijf, de kern van verzet, trokken gewapend tegen de troepen op, vochten op de barrikaden en gaven zó zware, of zelfs vernietigende stoten aan het regeringsstelsel.

Zo was het al gegaan in de grote franse revolutie van 1789 - 1793, zo ging het in 1830 in Parijs en Brussel, in 1848 in Parijs, Berlijn en Wenen. Dan was steeds de maatschappij rijp geworden voor een nieuwe heersende klasse of klasse-groep (in 1830 in plaats van het herstelde grondbezit de geld-bourgeoisie, in 1848 in plaats van de geld-bourgeoisie, door de intussen opgekomen industrie, de industriële bourgeoisie). Die stond dan klaar de macht in handen te nemen. De arbeiders hadden dat niet bedoeld, ze wilden zelf beter worden en praatten wat over democratie en volksregering. Maar zij wisten niet precies hoe en intussen werd in stille besprekingen en op de stadhuizen een nieuwe regering in elkaar gezet, met wat hokus-pokus en hoera erbij, en de arbeiders

2/konden naar huis gaan en aan hun werk. Zolang ze als een willende, georganiseerde massa, bovendien gewapend, tesamen stonden, waren ze een macht, eerst gevleid, dan gevreesd door de nieuwe klasse; zodra ze weer aan het werk waren, waren ze machteloze verstrooide enkelingen tegenover het georganiseerde bestuursapparaat, dat nu weer in werking trad, nu ten dienste van de nieuwe klasse.

Er ligt op het eerste gezicht iets vreemds in, dat telkens opnieuw "het volk", zoals het toen heette, de meerderheid, zich weer terug liet dringen tot machteloze onderworpenheid onder een heersende minderheid. Daarom zou het ook naïef zijn om ook nu maar eenvoudig te vertrouwen op de "meerderheid" van de arbeiders, als waarborg dat ze het zullen winnen. Men dient juist in die vroegere revoluties na te gaan, hoe het kwam, dat de arbeiders, na het zaakje voor de nieuwe heersers opgeknaapt te hebben, weer de oude knechten werden.

Men kan zeggen: de maatschappij, het ekonomies leven, was voor iets anders nog niet rijp. Maar dat is een mystieke formule, die alleen achteraf iets zegt. Wat hier als werkelijkheid achter zit is dit, dat de arbeiders nog onzeker waren, verdeeld, onklaar over wat ze wilden of moesten, terwijl de bourgeoisie heel precies voelde of wist wat ze wou. Beslissend waren de geestelijke krachten die de ekonomiese ontwikkeling in elk der klassen opriepen en ze daardoor sterk of zwak maaakte. De arbeiders zagen nog heel veel terug naar vroegere tijden, waren slechts gedeeltelijk vóór al het nieuwe. De bourgeoisie was er geheel voor; zij kon aantonen, dat wat zij wilde de vooruitgang was, de opheffing van de oude belemmeringen en onderdrukkingen. Zij had bovendien het geld, de pers, de openbare mening, door haar kranten bewerkt; haar zienswijze werd door tal van bekwame schrijvers en redenaars verkondigd. Tegen die georganiseerde macht konden de weinige woordvoerders van de arbeiders niet op. Geen wonder dat de massaas zich door mooie leuzen, woorden en schijn in de war lieten brengen. Wat de bourgeoisie verkondigde waren de mooie leuzen van de eenheid en samenwerking van het gehele volk, broederlijk voor dezelfde vrijheid tegen de reaktionaire onderdrukkers optrekkend. Hoe kon daartegenover de leer van de verdeeldheid van dat volk, van de klassenstrijd tussen hen die prakties als strijdgenoten tegen dezelfde vijand moesten optreden, ingang vinden bij de massaas?

3/Bovendien, wat deze bourgeoisie wilde, was toch ook het toekomstig geluk voor allen, niet door een onmogelijke fantastiese toekomstwereld dadelijk in te voeren, maar door solide, dadelijk prakties uitvoerbare verbetering, waarop dan later het algemene geluk zou volgen. Wat in werkelijkheid dan kwam, was dat de nieuwe klasse zich steeds vaster in het zadel zette en dat de maatschappij zich in de richting van haar grotere macht ontwikkelde.

II

De twintigste eeuw is de eeuw van de arbeidersrevoluties. Het begon in Rusland. Nu waren de omstandigheden in allerlei opzicht anders dan bij de 19e eeuwse revoluties in West-Europa. De arbeiders, die in Rusland als kracht van de revolutie optraden waren arbeiders van de grootindustrie, in reuzenfabrieken met moderne machinerie en personeel van vele duizenden saamgebracht. Het regeringssysteem, dat elke staking bloedig onderdrukte, was hun meest direkte vijand, die ze moesten zien te vernietigen. De tsaar was de bondgenoot en agent van het buitenlands kapitaal, dat de fabrieken dreef, meest met buitenlandse ingenieurs, en dat bovendien door belastingen de boeren uitzoog. De arbeiders werden opgevoed door socialistiese propaganda, die vooral van de bolsjewistiese partij, een organisatie van meest intellektuele, toegewijde revolutionairen, uitging. Reeds in 1905 hadden ze door hun massastakingen het czarisme hard aangetast; nu in 1917 zakte dit onder de oorlog machteloos ineen. Reeds in 1905 hadden ze hun organisatoriese kracht in hun sovjets gevonden, zelfbepaling in alle aktie van onderop, door de personen, die door middel van raden-delegaties zich tot een grote eenheid samenvoegen. Deze organisatie ontstond ook weer in 1917, vormde weer hun innerlijke kracht in de strijd en werd naar de boerendorpen en naar het leger uitgebreid. De bolsjewistiese partij zette als haar politieke lijn door, dat geen samenwerking met groepen of partijen van de bourgeoisie plaats vond, die trouwens klein en zwak was. De bourgeoisie was de vijand en werd uitgeworpen; de arbeidersklasse met de boeren werd de heersende klasse. De partij (nu C.P.) organiseerde het bestuur van het land; maar de kracht in kritieke dagen ging nog steeds van de arbeiders uit.

85

4/ Zo bij Kornilofs aanval tegen Petersburg, toen de partijleiders geen uitweg zagen, maar de arbeiders spontaan de verdediging organiseerden, met wapens en met propaganda.

De partij organiseerde het bestuur, en ook weldra de oorlog tegen de witte legers, nam daartoe de bekwaamste arbeiders uit de fabrieken, voegde al wat er bruikbaar was van het oude beambtendom en de vroegere officieren aan zich toe en werd gaandeweg tot nieuwe regering. De sovjets verloren hun beslissende plaats en werden kontaktorganisaties, voor verbinding tussen regering en massa's. Hier komt weer de geestelijke gesteldheid der klassen als uitvloeisel van de economische toestand naar voren. Wel waren de strijdtroepen der revolutie groot-industrieële arbeiders geweest, maar deze groot-industrieën waren slechts eilandjes in een oceaan van primitief beoerenbedrijf; Rusland stond nog slechts aan het begin van een industrieële ontwikkeling, en de massa's waren vol van primitieve vóór-kapitalistische werken en denkwijzen. De nieuwe regering deed alles om de industrie planmatig en snel te ontwikkelen door bewuste centrale leiding; de bekwaamste jonge koppen uit de boeren en arbeiders gingen studeren op de talloze nieuwe scholen, werden technici, landbouwkundigen, modern ontwikkelde produktieleiders. Zij voegden zich in het grote lichaam van de burokratie, de leiders van staat en maatschappij, die zich verhieven boven de grote massa van de ongeschoolde arbeiders.

Op een zekere dag in een der volgende jaren gebeurde het dat in Moskou grote winkels geopend werden, waar achter grote spiegelruiten kostbare eetwaren en lekkernijen stonden uitgesteld, die men in alle vorige jaren van armoede en schaarste niet, tenminste niet in het openbaar had gezien. En danszalen werden geopend, waar in rijke toiletten heren en dames verschenen, de hoge ambtenaren, de leiders van grote buro's, direktoren van grote fabrieken en dergelijke, met verbazing aangestaard door de haveloze zwervers op straat, met verwonderde verontwaardiging door toegewijde partijgenoten. De nieuwe bourgeoisie! - zo ging het van mond tot mond.

Het was natuurlijk helemaal niet een nieuwe bourgeoisie. Maar het was een nieuwe heersende klasse! Altijd als er een nieuwe heersende klasse optreedt, moet de ontnuchterde revolutionair, om zijn kritiek te uiten, die klasse met de naam van de vroegere heersende klasse

86

worden in de Franse revolutie de rijke bourgeoisie met de naam "nieuwe aristokratie" bestempeld. Nu in Rusland. Het was de opgekomen burokratie, die zich nu als nieuwe heersende klasse in het openbaar durfde vertonen. Tot nog toe had ze in arbeiderslunje rondgelopen, om geen argwaan te wekken en had ze slechts in stilte van haar hogere levensstandaard geprofiteerd. Nu voelde ze zich gevestigd, onaantastbaar en sterk genoeg om ook in het openbaar te tonen wat ze was.

Van de bourgeoisie onderscheidt deze burokratie zich doordat ze niet persoonlijk, maar kollektief, gezamenlijk beschikt over de produktiemiddelen. In naam is de staat de eigenaar, maar de staat zijn zij, de ambtenaren gezamenlijk, die over de staatsmacht beschikken. Zoals alle meerwaarde in West-Europa in handen van de bourgeoisie komt, zo vloeit het in het Russische staatskapitalisme in de zakken van de staat. Zoals de leden van de bourgeoisie met elkaar streden en strijden, door bekwaamheid, door sluwheid, door geluk, over de verdeling van het totale produkt, en elk op kosten van de ander het grootste deel zoekt te krijgen, zo strijden de leden van de burokratie met elkaar, door kunde, door intrige, door sluwheid, om de beste en hoogste plaatsen en het grootste aandeel. Daarom de bourgeoisie in deze strijd behoefte heeft aan vele vrijheden, politieke en geestelijke, terwijl de burokratie omgekeerd politieke en geestelijke onvrijheid in de hoogste mate nodig heeft en doorvoert, waarop kunnen wij hier niet uitvoeriger ingaan.

Maar mag de nieuwe heersende klasse zich als zodanig in haar volle macht tonen, ze wil zich nog niet als zodanig proklameren. Zij houdt vast aan de oude vormen, vormen en schijn, opdat de nu onderworpen massa's aan de oude illusies vasthouden. Zo liet Napoleon ondertijd munten slaan met het randschrift: République Française, Napoléon Empereur. De geliefde naam republiek moest blijven, ook nadat hij zich keizer gemaakt had. En zo blijft Rusland in naam de "arbeidersstaat" of "unie van socialistische sovjetrepublieken", het land waar "de diktatuur van het proletariaat" is doorgevoerd, en de "kommunistische partij" heerst. De nuttigheid van deze kamoeflage, die alleen door een volledig ontbreken van elke vrije uiting mogelijk is,

6/15 ook voor de buitenlandse politiek volkomen duidelijk.

Zo blijkt dus, dat ook in Rusland de arbeidersklasse door haar strijd een nieuwe heersende klasse in het zadel gebracht heeft.

III

De russiese revolutie probeerde zich al spoedig, bij het ophouden van de wereldoorlog, tot wereldrevolutie uit te breiden. In alle landen groeiden felle verzetbewegingen van de arbeiders op, en overal kwamen kommunistiese partijen, die na een herhaald uitwerpen van opposanten, gehoorzame filialen van Moskou werden. Het uitgesproken doel was, in de kapitalistiese wereld van het westen, de bourgeoisie uit de heerschappij te stoten en te onteigenen, de "diktatuur van het proletariaat" als in Rusland, dus de diktatuur van de kommunistiese partij, te vestigen, en naar russies model de staat tot meester van een planmatige produktie te maken.

Dat dit volkomen mislukte en moest mislukken, lag aan de volkomen onkunde van Lenin en de andere bolsjewistiese leiders omtrent het innerlijke wezen van het westelijke groot-kapitalisme. Ze dachten het met de bourgeoisie, de machtige bezitters van de hele wereld, net zo te kunnen klaarspelen als met die paar personen die in Rusland een begin van een bourgeoisie voorstelden. Ze dachten de arbeiders te kunnen winnen met een afwijking van vandaag dikke revolutionaire woorden en morgen de platste opportunitiepolitiek.

Het kapitalisme herstelde zich gaandeweg en de 3e internationale ging als gewone politieke partij meedoen. Haar optreden kwam tegemoet aan de behoefte van vele arbeiders aan felle woorden en radikale eisen tegen de heersende klassen, maar leerde hun niet hun eigen strijd te voeren. De kommunisten scholden op de sociaal-demokraten als slappe knechten der bourgeoisie en trachtten dan de volgende dag een bondgenootschap, een "arbeidersfront" te vormen met deze "arbeidersverraders", (in werkelijkheid een verbond van twee leidersgroepen). Daar hun politiek door Moskou voorgeschreven werd, vaak als aanhangsel van binnenlandse strijd tussen groepen en personen, kwam er nooit veel van terecht.

Toen kwam Hitlers verheffing in Duitsland, de toenemende vrees in Rusland voor de duitse macht, en ter

versterking van haar bondgenootschap met Frankrijk de koalitie van de C.P. met de socialisten en de burgerlijken, het zg. volksfront. Het kon nu lijken of zo gaande weg elke revolutionaire bedoeling uit de C.P. verdween en ze dezelfde weg opging als de sociaal-demokratie, de weg naar het reformisme in dienst van het kapitaal, met alleen nog maar de wens naar kamerzetels en ten slotte ministerposten. Het ging er ook op lijken, dat ze nu gaandeweg haar oude aanhang bij de arbeidersklasse verloor (kleine fanatiek-trouwe troepjes bleven natuurlijk). Maar daar daartegenover breidde zij haar invloed uit bij de jonge intellektuelen, de studenten, de technici; tal van dikke boeken, studiewerken, tijdschriften, werden door kommunistiese uitgevers in Parijs, Londen en New York de wereld ingezonden.

Men heeft nu in de laatste maanden wel gemeend, dat Ruslands samengaan met Hitler aan deze aanhangers van de C.P. de ogen zou openen, en zo haar laatste invloed zou doen verdwijnen. Gebleken is daarvan weinig en waarschijnlijk zal juist het tegendeel het geval zijn. Wij zien reeds hoe in de westelijke oorlogvoerende landen de arbeiders door de zwaardere druk en de scherpere uitbuiting in verzet komen en dan scherper onderdrukt worden. En daar ook de C.P.-leiden scherper door dezelfde regeringen aangepakt worden, wendt zich de simpatie der strijdende arbeiders weer in hun richting. Wanneer Rusland in scherper strijd met Engeland komt (tot nog toe trachten beide dat nog te vermijden), dan zal het gebruik maken van het wapen, dat het in de C.P. bezit. Dan zal het zichzelf opnieuw als kampioen tegen "het kapitalisme" uitdossen en de arbeiders van deze landen oproepen tot de revolutionaire klassestrijd, tegen de macht van het kapitaal. En waar de fellere klassestrijd toch moet uitbreken als gevolg van de oorlogsellende, zullen de C.P.ers deze ondersteunen, zich aan het hoofd trachten te stellen, om, als de beweging een revolutionair karakter zou krijgen, deze tot een revolutie in russiese zin te maken.

Zo staan de arbeiders in hun strijd om bevrijding voor een moeilijker taak dan het eerst lijkt, als men alleen aan de twee klassen, de bezitters en de niet-bezitters denkt. De arbeiders hebben voor hun bevrij-

8/ ding niet enkel te strijden tegen de bourgeoisie,
maar ook tegen de vijanden van debourgeoisie.

Het is een strijd, niet tussen twee klassen, maar tussen drie, tussen de arbeiders, hun oude uitbuiters, en hen die hun nieuwe uitbuiters willen worden. Tegenover de arbeiders is het van de beide andere als het ware een spel met verdeelde rollen. De bourgeoisie wijst naar Rusland, de uitbuiting van de arbeidersmassa's, de grote armoede, de onderdrukking en tirannie en zegt: ziedaar het kommunisme. En allen die daarvoor afschuw voelen blijven aan haar kant. De C.P. wijst op de zware uitbuiting hier door de bourgeoisie, wekt op tot verzet, steunt het, wordt daarbij als opruier (in de oorlog zelfs als landverrader) vervolgd, maar daarbij wordt zij populair bij de arbeiders, die zich vaster achter haar scharen. En beide groepen arbeiders worden daardoor er van terug gehouden zich de vraag voor te leggen, wat een werkelijke bevrijding der arbeiders betekent.

Dat betekent niet, dat de strijd tegen elkaar niet ernstig gemeend en niet fel gevoerd wordt. Privaatkapitalisme en staatskapitalisme zijn twee tegengestelde vormen van uitbuiting, al ziet men in Duitsland overgangen en tussenvormen. De bourgeoisie beschouwt de kommuniste die haar persoonlijk bezit wil onteigenen en aan de staat brengen, als haar gemeenste vijanden, die met alle macht bestreden moeten worden. En de C.P. beschouwt de onteigening van de bourgeoisie en het bestuur over de produktie door de staatsburokratie onder haar leiding als de opheffing van de uitbuiting en het begin van een betere wereld. Om dat door te voeren heeft ze de arbeiders nodig en moet ze die in een revolutionaire klassestrijd tegen de bourgeoisie voeren. Dat noemt ze dan "de proletarische revolutie". En daarin zou dan, nu in het groot-kapitalistische West-Europa, de arbeidersklasse wegens door haar strijd een nieuwe klasse die over haar heerst in het zadel hebben gebracht.

Dat is programma en verdoel. Maar is er werkelijk kans op dat zo iets kan gebeuren? Daartoe moeten we de klasseverhoudingen in ons modern kapitalisme wat nader beschouwen.

IV

In de laatste jaren is in steeds toenemende mate gewezen op de betekenis van de klasse van de zg.

9/ intellektuelen, de nieuwe middenstand in het moderne kapitalisme. Het zijn de ingenieurs, de afdelingsleiders in de bedrijven, de technici, de chemici, die in de produktie in het grootbedrijf een steeds belangrijker rol vervullen, een gevolg van het feit, dat steeds meer de wetenschap en haar toepassing in plaats van de overgeleverde arbeidsmethoden komt. Ook in de administratie, de reclame, het zakelijk beheer komen steeds meer gestudeerde personen, ook in de landbouw dringt de wetenschap en de studie in, alles een bewijs van groter doelmatigheid en beheersing van de natuur in de produktie. Daarnaast nemen de vrije beroepen, de openbare diensten toe, zowel als de bemoeienis van staatsorganen met de produktie. Zo komt het, waar al sinds jaren op gewezen is, dat deze intellektuelen steeds meer tot een eigen maatschappelijke klasse uitgroeien. Zij zijn wel een kleine minderheid, vergeleken met de arbeiders, maar ze nemen veel sneller toe, dus worden ze relatief steeds belangrijker in aantal. En nog meer belangrijk door de plaats, die ze als technische leiders in de produktie vervullen.

Zolang hun aantal klein was, konden ze beschouwd worden als een groep van tussenpersonen, door opvoeding, afkomst en opvattingen met de bourgeoisie verbonden en voor een deel (omdat zij zelf loontrekkers waren) geneigd zich met de arbeiders te verbinden, dus socialist te worden. Naar mate hun aantal groeit, moet in hen steeds meer een eigen klassebewustzijn optreden, bepaald door hun klassepositie en hun klassebelangen. Wat brengen die mee?

Zij hebben geen belang bij de handhaving van het private kapitalisme. Zij zien zichzelf als de technische leiders van de produktie, waarbij de geldbezittende eigenaars alleen maar storende machten zijn, die de produktie aan het belang van hun persoonlijk geldbezit dienstbaar maken en vaak helemaal stilzetten. Wat zij moeten wensen is afschaffing van de invloed van de geldbezitters en beurspekulanten op de produktie, produktie voor de gebruikers, voor de behoeften en verstandige en doelmatige ordening onder hun leiding, dus één of andere vorm van staatskapitalisme. Zijzelf zullen het socialisme noemen, want zij bedoelen dat

10/het ten bate van het gehele volk komt. Ze hebben al eens uitgerekend, wat een onmetelijke vermeerdering van het produkt mogelijk zou zijn, als alle technische verbeteringen toegepast werden, die het privaatkapitalisme nu ongebruikt laat. Zij voelen zich daarbij als gestudeerde deskundigen boven de onwetende massa der gewone arbeiders verheven; zij zijn de leiders, nu reeds in de technische uitwerking, maar die zich geroepen voelen leiding aan de gehele maatschappij te geven. Natuurlijk nemen ze daar graag de uit de arbeidersbeweging omhooggekomen, hoewel niet gestudeerde, leiders bij zich op, daar deze zich al bekwaam in het leiden van mensen hebben getoond.

Dit klassestandpunt komt natuurlijk nergens als een duidelijke leer en een goed omschreven programma voor de dag. Het treedt op in allerlei tendenzen, vaak verward en tegenstrijdig, aan vroegere vormen aanknopend, zowel bij de intellektuelen in het algemeen als ook in allerlei linkse organen en organisaties. Zo bv. in de "planekonomie" die steeds groter plaats in tijdschriften en diskussies inneemt. Zo ook als kritiek op het Marxisme, dat altijd alleen over de arbeiders sprak en de belangrijkheid van deze nieuwe klasse niet zag; dat dus nu zijn oude botte klassestrijdtaktiek zal hebben te wijzigen. In Amerika trad voor een dozijn jaren de "technokratie" op, een propaganda van enige ingenieurs en ekonomen, die met veel talent "de heerschappij van de technici" verdedigden; het almachtige groot-kapitaal heeft door haar geleerde dienaren deze beweging weten weg te ridiculiseren. Nu verschijnt in Amerika en in Engeland een uitgebreide boeken en tijdschriftenliteratuur vanwege de C.P., niet voor arbeiders maar voor akademie-mensen, bestemd om hun de theorie van het staats-socialisme, onder de naam van Marxisme uit te leggen. En men kon onlangs lezen, dat in beide landen druk bezochte studentenmetings moties aannamen ten gunste van Rusland en tegen de oorlog in Engeland; deze akademiese jeugd voelt al weinig meer voor hun vaderlandse kapitaalbezitters. In de SDAP zijn al sinds jaren dié arbeiders op hun nummer gezet, die de intellektuelen in hun partij niet als voldoende echt-proletaries, dwz. niet hun plaats en betekenis als leidende figuren erkennen.

11/In allerlei meer of minder linkse organen wordt het probleem van de "leiding" - ze noemen het ook wel de élite, de uitverkorenen - als het grote en moeilijke probleem van de revolutie behandeld; de domme massaas alleen kunnen zich niet redden, ze zouden er hutsot van maken. Moeilijk ten eerste omdat er zo véél kandidaat-leiders zijn, en elke kapitein van een krantje van honderd lezers geen maarschalk over een miljoen proleten kan worden. Moeilijk om het konflikt met de oude democratische traditie: hoe kan verhinderd worden, dat de brave leider zich tot een gemene diktator verheft? Moeilijk om het kernprobleem: als die massaas het nu eens verdraaien om zich te laten leiden? Moeilijk omdat de massaas onwaardige leiders kunnen kiezen en volgen, zoals in Duitsland gebleken is. En als de massaas hun eigen leiders niet kunnen kiezen, wie moet ze dan voor hen kiezen?

Laten we dit probleem over aan wie er door gekweld worden. Wij hebben alleen vast te stellen dat in dit steeds meer naar voren schuiven van het probleem van de leiding een teken is te zien van de toenemende invloed van de klasse der intellektuelen, die over de arbeiders wi heersen. Zij zijn de dragers van het maatschappelijk ideaal van een planmatig van boven geleide produktie, het staats-socialisme. Al naar verschillen in traditie en afkomst treedt dit in de vorm van verschillende ideologieën en ietwat verschillende detail-regelingen op, als sociaal-demokratie, als partij-kommunisme, als nationaal-socialisme. Niet alleen deze grotere partij-organisaties, maar ook zoged als alle afgesplinterde kleine linkse oppositie-groepen richten zich, meer of minder bewust, naar het doel van een maatschappelijke revolutie, waarin de kracht van de arbeidersmassaas de bourgeoisie moet overwinnen en - als een nieuwe heersende klasse - de leiders van een staatskapitalistische produktie aan het roer moet brengen.

V

Daartegenover heeft de arbeidersklasse zélf de produktiemiddelen in bezit te nemen en daarmee haar bevrijding door te voeren. Dit in bezit nemen van de produktiemiddelen is de inhoud van haar revolutie, tegelijk bron en wezen van haar kracht. Het wordt haar voorgeschreven door een diep gegroeid bewustzijn van economiese nood-

12/ zakelijkheid. Het springt in haar op, spontaan, als vanzelf, in volkomen strijd met alle tradities, waarin zij opgevoed is. Die tradities trachten haar dus tegen te houden, terug te houden van deze revolutionaire daad, of deze weer ongedaan te maken, en telkens zullen ze daarin tot op zekere hoogte slagen. De overwinning op deze oude ingeprente vooroordelen, de vernietiging van deze tradities, waarop de machteloosheid van de arbeiders berust, is dan de voortgang van de revolutie.

Die tradities zijn van tweërlei aard. Onder de miljoenen arbeiders die buiten de invloed van het socialisme gebleven zijn is het de kapitalistische traditie, de eerbied voor de kapitalistische orde, de eerbied voor het kapitaaleigendom, waarvan ze niet zien, dat het eigenlijk niets anders dan uitbuitingsrecht is. Bij de andere miljoenen, die door socialisme en arbeidersbeweging opgevoed zijn is het de traditie van de arbeidersbeweging, de eerbied voor het zogenaamd georganiseerd optreden, waarvan ze niet zien, dat het inderdaad leiding van boven is, dus neerkomt op beheersing door een nieuwe klasse.

De traditie betekent beheersing van de economie door de politiek. Want alleen door de politiek weet de bourgeoisie een verouderde eigendomsvorm in stand te houden, die de arbeiders verhindert de produktiemiddelen naar behoren te gebruiken. En nieuwe "revolutionaire" politiek moet een nieuwe eigendomsvorm brengen: opnieuw de arbeiders en de produktie samen beheerst. Wat de arbeiders hebben door te voeren is beheersing van de politiek door de economie. Op de basis van hun onmiddellijke beschikking over de produktiemiddelen - eerst als doel, als inhoud van een diep in hen gegroeid rechtsbewustzijn, dan als daad, maar een daad, die zich over jaren en wellicht generaties van strijd en groei uitstrekt - groeit hun raden-organisatie, die de oude traditionele politieke vormen zal vernietigen, omdat zij in de vaste bodem van de economische ondergrond wortelt.

De vormen, die deze strijd en deze ontwikkeling zullen aannemen, en hun verloop, kunnen wij niet vooruitzien; te veel onbekende en onverwachte factoren treden daarbij op. Wel kunnen wij trachten ons reken-schap te geven van de krachten, van de klassen,

85
hun belangen, hun strijdmiddelen, die dan tegenover elkaar staan. Het zijn steeds minderheidsgroepen, sterk door hun organisatie waar de arbeiders tegenover staan, en die ze door het organiseren van hun eigen massaas moeten overwinnen. In de eerste plaats de staatsmacht met al haar organen, ongewapende en gewapende, waar de bourgeoisie met haar geldmacht achter staat. Wordt deze door politieke of economische katastrofes ondermijnd, dan spelen de direkte klasse-organisaties een grote rol, de voornaamste rol. Dezelfde krisissen, die de arbeiders in beweging brengen, zullen de middenstanders nog veel erger treffen; deze kunnen niet de economie direkt in handen nemen, maar wel trachten, door gewapende partijbenden te vormen, tesamen met andere ontwortelden, een nieuwe heerschappij over de economie te vestigen. De arbeiders kunnen direkt de economie aanvatten, door zichzelf naar bedrijven te organiseren en deze door het radensysteem tot eenheid te maken. Maar zij zullen ook daar de strijd door te vechten hebben met de intellektuele leiders, die zullen menen, dat hun technische onmisbaarheid ook hun sociaal leiderschap mee moet brengen.

Deze arbeidersmacht kan zich slechts ontwikkelen, doordat tegelijk met en in het gevolg van de praktische omvormingen de theoretische inzichten verhelderen en de oude tradities worden overwonnen. Het allereerste begin van deze verheldering beleven we nu in de propaganda van het raden-kommunisme, in aansluiting aan de eerste zelfstandige klassebewegingen. Naarmate dit inzicht een groter verspreiding onder de arbeiders vindt, naar die mate zal de kracht en de zekerheid van hun komende klassebeweging groeien. En daardoor wordt de grondslag voor een werkelijke proletarische revolutie voor hun eigen bevrijding gelegd.

Het uitbreken van een nieuwe grote oorlog heeft de gedachte aan de komende arbeidersrevolutie weer aktueel gemaakt. En tegelijk daarmee begint ieder zich de vraag te stellen: wat zijn de vooruitzichten van de komende massabeweging? Zullen we als zijn resultaat een zegevierende arbeidersmacht naar voren zien komen, die het kapitalisme definitief heeft vernietigd en een begin maakt met de opbouw van de kommunistiese samenleving? Of zal opnieuw de revolutie in kapitalistiese banen worden afgeleid?

Onwillekeurig trekt men daarbij vergelijkingen met de revolutionaire periode van 1917 - 1920 en tracht men te sporen in welk opzicht de situatie voor de revolutie nu gunstiger of ongunstiger is geworden. Men wijst er op dat in 1918 de arbeiders niet "rijp" waren voor het kommu- nisme, dat ze nog te veel vertrouwen stelden in de sociaal-demokratie, dat ze zich door de invloed van de russiese revolutie hebben laten verwarren. En men geeft dan zijn mening over de werking van deze geestelijke invloeden in de komende revolutionaire periode. Men wijst op de tans voor ieder zichtbare binding van de sociaal-demokratie aan het kapitaal, die de in revolutionaire strijd gewikkelde arbeiders van haar politiek afkerig moet maken. Men wijst op het wegvallen van de russiese illusie bij de arbeiders. Is de eerste werking van deze ontgochelungen een ontmoediging, die op het ogenblik de passiviteit van de arbeidersklasse kan verklaren, later, als de arbeiders weer de weg hebben weten te vinden tot het voeren van massale klassestrijd, zal hij vrucht dragen, doordat de arbeiders, niet meer gehinderd door de vroegere waanbeelden hun doel en toekomst veel klaarder voor ogen zien.

Zeker zit in deze beschouwingen een kern van waarheid. Maar ze zijn niet voldoende om ons een inzicht te geven in de omstandigheden van de komende revolutionaire periode. Met het wegvallen van bepaalde illusies en waanbeelden is nog niet gezegd dat alle illusies en waanbeelden weg moeten vallen. Zelfs is niet gezegd, dat de oude arbeiderspartijen niet weer opnieuw dienst zullen kunnen doen als verstikkers van de revolutionaire strijd, wanneer ze tegenover de arbeiders met z.g.

85
"nieuwe, frisse" denkbeelden komen, hen weer de mogelijkheid van een nieuwe ontwikkeling laten zien - waarbij hier natuurlijk slechts sprake kan zijn van kapitalistiese ontwikkeling, al zal die dan ook onder traai klinkende namen worden aangekondigd.

Ook in 1918 was de sociaal-demokratie sterk ge- compromiteerd door een vier jaar lange openlijke on- dersteuning van de keizerlijke imperialistiese poli- tiek. Toch heeft ze een groot gedeelte van de duitse arbeidersmassaas weer in haar kielzog weten te krijgen. Dat ze hierin slaagde kwam, doordat ze nog iets te bieden had: het vooruitzicht op een rustige, vredige ontwikkeling tegenover het perspektief van hevige, verbeterden klassestrijd dat de revolutionaire inzichten openden. De bourgeoisie in de geallieerde landen was ongeslagen uit de oorlog getreden, geen revolutionai- re beweging bedreigde haar macht. De soc.-demokratie- se regering in Duitsland trad op als beschermeling van deze Entente-bourgeoisie - door haar bemiddeling konden in Duitsland levensmiddelen in grote hoeveel- heden worden ingevoerd en konden de uit het leger ont- slagen arbeiders hun plaats in het produktieproces weer innemen. De soc.-demokratiese regering dulden, dat betekende de hulp van de machtige entente-bour- geoisie aanvaarden, om de gevolgen van de oorlog zo- veel mogelijk te herstellen. De revolutionaire strijd tegen de Ebert-regering aanbinden, dat betekende te- gelijk de strijd tegen de ongeslagen legers van de En- tentemachten, dat betekende de strijd tegen het kapi- talisme van de gehele wereld.

Tegelijk werd een groot deel van de arbeidersklas- se misleid door de "socialisatieplannen" en de "demo- kratie", ingesteld door de soc.-demokratie. De arbeiders werdeen geleidelijke, rustige groei naar het soci- alisme in uitzicht gesteld, waarbij het kapitaal stap voor stap door regeringsmaatregelen zou worden ontei- gend en heftige klassebotsingen zouden worden verme- den.

Grote massaas van de duitse arbeidersklasse, gro- te delen van het leger, samengesteld uit verschillen- de klasse-elementen, steunden daarom de regering Ebert. Zij haakten naar rust en vrede, verafschuwden alles wat hen hinderde hun oude bestaan van vóór de oorlog weer op te vatten. Zo grepen ze met beide handen aan wat

16/de sociaal-demokratie hen schhen te bieden. Zij onder-
stonden de regering, hielpen mee de revolutionaire kern
van het proletariaat een nederlaag toe te brengen en
gingen naar huis om hun oude werkzaamheden op te vatten
en de leiding van de staat en de produktie aan anderen
over te laten.

Wel was hiermee de revolutionaire periode nog niet
afgesloten, verscheidene malen nog kwamen soms grote
delen van het proletariaat in opstand. Maar daar de
kapitalistische ontwikkeling van Duitsland ondertussen
verder voortschreed, misten zij de ondersteuning die ze
nodig hadden: de ondersteuning door een algemene op-
stand van het proletariaat. Zo konden zij telkens als
plaatselijke of partiële akties worden onderdrukt, tot
ze ten slotte in aantal en in kracht begonnen af te
nemen. De eerste proletariëers-revolutionaire bewegingen
in Duitsland hadden de nederlaag geleden.

Was de sociaal-demokratische regering er niet in
geslaagd de kapitalistische ontwikkeling weer opnieuw
aan te zetten, dan was de ontwikkeling in Duitsland
ongetwijfeld anders verlopen. In plaats van af te nemen
waren de proletariëers bewegingen dan ongetwijfeld in
aantal en omvang toegenomen, tot ze waren uitgegroeid
tot een regelrechte strijd om de macht met het kapita-
listische regiem. Zó ver is het echter nú niet gekomen.
Lang voordat de kapitalistische politiek van de sociaal-
demokratie aan zijn eind was gekomen, was de duitse ar-
beidersklasse ontgocheld, versplinterd, was het revo-
lutionair enthousiasme door de telkens weer zich her-
halende nederlagen gebroken. Toen dan ook het liberaal-
kapitalistische stelsel bankroet ging had de groot-
bourgeoisie gemakkelijk spel. De nationaal-socialistische
diktatuur vernietigde de laatste resten van "vrijheid"
die de arbeiders onder het liberale kapitalisme hadden
bezetten. Zij organiseerde de uitbuiting op nieuwe grond-
slag en kondigde daarmee het begin aan van een nieuwe
fase in de kapitalistische ontwikkeling. Zo is het al
of niet slagen van een revolutionaire beweging ten
nauwste afhankelijk van de vraag in hoeverre het kapi-
talisme nog ontwikkelingsmogelijkheden heeft. De kontra-
revolutionaire machten zijn in hun optreden door deze
mogelijkheden beperkt.

Toch mogen we dit alles niet mechanies opvatten

alsof een overwinning van de revolutie onmogelijk zou
zijn zolang het kapitalisme nog ontwik. lingsmogelijk-
heden biedt. Het kapitaal vindt een uitweg uit iedere
situatie, tenminste zolang de aktie van de arbeiders
deze uitweg niet afsnijdt. Maar de uitweg die het ka-
pitaal vindt gaat steeds ten koste van het proletari-
aat, dat voortdurend sterker moet worden uitgebuit en
heviger moet bloeden. Slechts zolang de moeilijkheden
van de revolutie groter schijnen dan de ontberingen
van het kapitalisme, laten de arbeiders zich de heer-
schappij van het kapitaal welgevallen; pas dan wanneer
de verschrikkingen van het kapitalisme zó groot zijn
geworden dat de arbeiders bereid zijn alles op het spel
te zetten om zich van de druk te bevrijden, zijn de om-
standigheden rijp voor een proletariëers overwinning.
Hierbij speelt het inzicht een belangrijke rol, het in-
zicht dat doet begrijpen wat het kapitalisme op een
bepaald moment nog weet te bieden. Maar zelfs waar
dit inzicht tekort schiet kan de gang van de revolutie
slechts geremd worden. Wanneer het kapitalisme voor
de arbeidersklasse inderdaad nog slechts de grootste
ellende weet te brengen, wanneer het niet langer in
staat is deze ellende te doen onderbreken door peri-
oden van betrekkelijke rust, dan moet noodgedwongen
het inzicht rijpen dat het zó niet langer kan. Dan
moet noodgedwongen het proletariaat opnieuw in verzet
komen en de kapitalistische maatschappij aantasten.

DE ONTWIKKELING VAN HET
KAPITALISME SINDS 1918.

Zeker zijn de kapitalistische
ontwikkelingsmogelijkheden
nu niet meer dezelfde als
in 1918. Dat wil zeggen, dat de strijd tussen kapita-
lisme en-kommunisme nu op een andere basis zal verlopen
dan toen.

De periode van het "vrije kapitalisme" is nu defini-
tief afgesloten. Wel is in vele landen de organisatie
van het kapitaal nog niet zo ver doorgevoerd als in
Duitsland, maar van een "vrij kapitalisme" kan men daar
toch al evenmin meer spreken. Het feit dat in enkele
belangrijke industriële wereldcentra de konkurrentie-
strijd aan banden is gelegd, dat het kapitaal daar op-
treedt als georganiseerde macht, maakt ook in de andere
landen - willen zij niet in de onderlinge konkurrentie
verslagen worden - organisatie van het kapitaal nodig.

18/ Dat betekent, dat een terugkeer naar het vroegere, liberale kapitalisme, waar iedere kapitalist zijn eigen konkurrentiestrijd zelfstandig moest uitvechten, onmogelijk is. De kapitalistische ontwikkeling is door de opheffing van de vrije konkurrentie in Duitsland in een nieuw stadium getreden, en kan tot de oude toestanden niet meer terugkeren.

Deze overgang van het liberale naar het door de staat georganiseerde kapitalisme heeft diepgaande konsekwenties. In het liberale kapitalisme had de staat een belangrijke funktie. Niet alleen was hij het onderdrukkingsapparaat van de uitgebuite klasse, niet alleen hield hij de konkurrentie-strijd binnen bepaalde grenzen, om een zich onderling doodvechten van de bezittende klasse te voorkomen, hij hielp ook mee de algemene verhoudingen te scheppen waardoor kapitalistische uitbuiting mogelijk was, doordat hij bepaalde voor het kapitaal in het algemeen noodzakelijke, maar vaak niet renderende werkzaamheden verrichtte (bouw van wegen en spoorlijnen, post, onderwijs, sociale voorzieningen, organisatie van de uitbuiting in de koloniën) en doordat hij in geval van oorlog het door hem opgebouwde machtsapparaat tegen het apparaat van de konkurrerende kapitaalsmacht liet optrekken. Deze algemene taak van de staat was echter beperkt, het aantal gebieden waar hij ingreep besloeg slechts een onderdeel van het gehele maatschappelijke leven, en de tijden van oorlog waarin hij optrad als de rechtstreekse vertegenwoordiger van het hele kapitaal waren slechts voorbijgaande perioden in een tijd van kapitalistische vrijheid. In het moderne door de staat georganiseerde kapitalisme is dit echter veranderd. Tans is er geen onderdeel van het ekonomies leven meer dat niet door de staat gekontroleerd, geregeld en in voorgeschreven banen geleid wordt. Het ingrijpen van de staat in de gehele maatschappij gaat nog veel verder dan vroeger in de oorlog, en wat toen als tijdelijk, als abnormaal gold, is nu blijvende regel geworden. De staat is in zijn geheel ingeschakeld als de politiek georganiseerde macht van het kapitaal. De organen van de staatsmacht zijn geworden tot direkte organen van de kapitalistische uitbuiting en konkurrentie.

Dit alles brengt echter tegelijk een verandering in de aard en de richting van de produktie teweeg. Door het opheffen van de liberale vormen van de konkurrentiestrijd

85

is tegelijk de arbeidsvrijheid verdwenen. De arbeiders kunnen niet meer werk zoeken waar zij willen, en de kapitalisten kunnen niet meer de arbeiders aannemen die zij willen, de arbeidskracht wordt evenals de grondstoffen door de staat gedistribueerd. Dit gebeurt niet slechts in Duitsland en Rusland, maar ook in Frankrijk en Engeland, en in mindere mate ook in Nederland. Daardoor zijn de arbeiders feitelijk gekomen in een slavenpositie. Waar ze ook werken, ja zelfs als ze werkeloos zijn, staan ze feitelijk in dienst van altijd dezelfde staat. Vaak is het de staat die hen hun loon geheel of gedeeltelijk uitbetaalt, (arbeidskampen, gesubsidieerde werkverschaffing), maar steeds bepaalt de staat de hoogte van hun loon. De staat heeft daardoor de volkomen zeggenschap over de goette van de konsumptie door de arbeidersklasse. Vanzelfsprekend betekent dit een beperking tot het uiterste.

Anderzijds geeft de werkzaamheid van de staat aanleiding tot het ontstaan van geheel nieuwe industrieën. De beperking tot het gebruik van grondstoffen, die zoveel mogelijk binnenslands kunnen worden geproduceerd, roept een gehele "ersatz"-industrie in het leven, die kunstrubber, celstof, enz. maakt. Tegelijk moet een steeds groter deel van de produktie zich richten op het vervaardigen van wapens en allerlei oorlogstuig. Daardoor heeft de gehele produktie een nieuwe richting genomen, hij richt zich steeds meer - enerzijds op het vervaardigen van produktiemiddelen (machines voor nieuw op te richten industrieën, wegeaanleg, transportmiddelen) - anderzijds op vernietigingsmiddelen. De levensmiddelenproduktie wordt steeds meer beperkt en kan beperkt worden door de slavenpositie van het proletariaat.

Ook deze verandering in de aard van de produktie vond plaats tijdens de vroegere oorlogen. Maar dit was toen slechts een tijdelijke onderbreking van meer "normale" omstandigheden, terwijl nu haar blijvend karakter wordt bepaald door de definitieve nederlaag van het liberale kapitalisme. Ook al kan het kapitalisme voortleven, ook al kan het winst blijven maken - zij het dan, dat deze winst steeds meer onvoldoende wordt, waardoor het zich voortdurend straffer moet organiseren, de produktie steeds meer in genoemde

20/zin beperken - het kan niet meer in de levensbehoeften van de brede massa voorzien. Integendeel, het brengt voor de arbeidersklasse steeds grotere ellende, steeds verder voortschrijdende vernietiging. Daarom is het ten ondergang gedoemd, door de revolutie van het proletariaat.

DE SITUATIE AAN HET EINDE VAN DE OORLOG. Wanneer de arbeidersklasse een eind maakt aan de oorlog, zal hierdoor een geheel andere situatie worden geschapen dan in 1918 het geval was.

In 1918 was de val van de monarchie voldoende om de vrede mogelijk te maken. Het duitse kapitaal was in de oorlog verslagen, het moest gevoelige klappen inkasseren, maar het had de mogelijkheid zich op beperkter basis weer te herstellen en de ontwikkeling voort te zetten. De hervorming in de staatsmachine bracht voor het functioneren van het kapitalisme geen moeilijkheden mee. Ook zonder de keizer kon men wel winst maken, en men deed het.

Anderzijds waren de arbeiders niet rechtstreeks gedwongen om hun strijd op een breder platform te stellen. Zolang het kapitaal zich bij het bestaan van een democratische regering neerlegde en niet trachtte de monarchie te herstellen, konden de arbeiders zich met het vooruitzicht van een geleidelijke verbetering en van een geleidelijke groei naar het socialisme vergenoegen. In hier en daar opblaaiende verzetakties doen niets af aan het bestaan van deze algemene regel. Vaak waren zij het antwoord op pogingen van reaktionaire groepen om de monarchie te herstellen en zakten zij in elkaar als de oude toestand weer was hersteld. Vaak kwamen zij voort uit bijzondere noodtoestanden, die een enkel gebied in het bijzonder troffen en die door regeringsmaatregelen konden worden verzacht. Voor een algemene revolutionaire opstand waren echter blijkbaar de voorwaarden niet aanwezig.

Hierdoor was de bourgeoisie in staat een groot gedeelte van het staatsapparaat intact te houden. Het leger, de burgerwachten, de politie konden worden behouden en opnieuw worden georganiseerd om de plaatselijke opstanden neer te slaan. Tot vorming van een georganiseerde politieke macht bij de arbeidersklasse kwam het daarentegen niet.

Na de tegenwoordige oorlog zal dit ongetwijfeld heel anders zijn. Het nationaal-socialistische staatsapparaat is nu zó vervlochten met de hele kapitalistische uitbuiting, dat het door de bourgeoisie niet meer kan worden gemist. Een paleisrevolutie, zoalsheidemann in 1918 gedwongen was te ondernemen kan de vrede nu niet meer brengen. Want de heersende klasse kan de weg naar de vrede in Duitsland niet meer inslaan. De oorlog is gericht tegen het nationaal-socialistische stelsel, dat de britse wereldmacht bedreigt doordat het tegelijk met de economische doordringing in vreemde gebieden de politieke heerschappij importeert. (1)

Maar in het nationaal-socialisme heeft de duitse bourgeoisie haar gehele kapitaal gestoken. Met het nationaal-socialisme zou de organisatie van haar productie, de handel met het buitenland, de georganiseerde uitbuiting der arbeidersklasse onmogelijk worden. Hierdoor het nationaal-socialisme opgerichte nieuwe industrieën zouden hun waarde verliezen, het kapitaalverlies van de duitse bourgeoisie zou evenveel worden als dat van de russiese in Oktober 1917. Daarom moet de duitse bourgeoisie, Hitler of geen Hitler, het nationaal-socialistische systeem vasthouden.

Anderzijds kan de arbeidersklasse met hervormingen in het staatsapparaat geen genoeg meer nemen. De staat grijpt nu veel direkter in hun leven in dan in 1918 het geval was. De staat bepaalt waar ze moeten werken, transporteert hen naar willekeur ver van hun gezin naar het andere einde van het land. De staat bepaalt hoeveel ze nog kunnen verbruiken om te leven. De staat is hun politieke organisatie, hun partij, hun vakvereniging, hun krant. De staat bepaalt wat ze moeten denken en zeggen. De staat laat hen geen sekonde van vrijheid, noch op hun werk, noch thuis. Willen de duitse arbeiders verandering brengen in hun toestand dan is er maar één mogelijkheid, de nationaal-socialistische staat vernietigen.

Dit is het belangrijkste verschil met 1918, en dit verschil heeft verdragende konsekwenties. Want het betekent dat de strijd tussen kapitaal en arbeid nu op het uiterste zal gaan. Het betekent ook, dat tegelijk met de vernietiging van de staat de bezittende klasse

(1) Zie "RADEN KOMMUNISME" nr. 2 "De 2e wereldoorlog".

22/ naar bezit heeft verloren, dat de organisatie van de produktie kapot is geslagen en dat deze weer opnieuw terhand zal moeten worden genomen. Het betekent dat nu de strijd zal ontbranden over de vraag wie de organisatie van de produktie terhand zal nemen.

DE ORGANISATIE VAN DE PRODUKTIE
IS EEN NOODZAAK.

De vernietiging van
de nat.-socialistische
staat en de ont-

eigening van de bourgeoisie betekent echter nog niet de overwinning van de arbeidersklasse. Het proletariaat zal slechts dan overwinnen als het er in slaagt het nu brandende probleem op te lossen: de organisatie van de produktie op nieuwe, (kommunistiese) grondslag.

In dit opzicht kan het voorbeeld van Rusland ons veel leren. Ook in Rusland voltrok zich de onteigening van de bezittende klasse door het optreden van de arbeiders. Verschillende omstandigheden, waaronder wel voornamelijk de sociale structuur van het land, maakten echter een zelfstandig beheer van de produktie door de arbeidersklasse onmogelijk. Daardoor kwam een nieuwe macht op die de organisatie van de produktie aan zich trok en die daardoor de nieuwe heersende klasse werd.

Aan het voorbeeld van Rusland kunnen we zien, dat de opbouw van een kommunistiese samenleving slechts mogelijk is, als de arbeiders zelf de organisatie van de produktie ter hand nemen. Niet een boven de arbeiders staand apparaat van partij of vakvereniging, niet een laag van intellektuelen of op de voorgrond tredende arbeiders moet deze taak volbrengen. Ongetwijfeld zullen er pogingen worden gedaan om de produktie op deze wijze opnieuw te organiseren. Maar tegen deze pogingen moet de arbeidersklasse zich met alle macht verzetten, wil ze niet een nieuw tijdperk van onderdrukking en uitbuiting tegemoet gaan.

Enkele algemene lijnen omtrent deze strijd kan men nu reeds trekken. De organisatie van de produktie op nieuwe grondslag is een absolute noodzakelijkheid, daar valt niets aan te veranderen. Dat deze organisatie niet meer kan plaats hebben naar de vrij-kapitalistische beginselen is even zeker. Daarom kan de strijd nog maar gaan tussen twee maatschappijvormen: de staats-kapitalistische en de kommunistiese. Anders gezegd, de strijd voor de kommunistiese maatschappij valt samen met de

23/ strijd tegen het bolsjewisme.

DE BOLSJEWISTIESE REAKTIE. De kapitalistische reaktie kan slechts optreden op de wijze die de kapitalistische ontwikkelingsmogelijkheden toelaten. En zoals we reeds hebben gezien, zijn deze mogelijkheden slechts - daar de bourgeoisie in de revolutie moet worden onteigend - staatskapitalisties.

Hiermee is niet gezegd, dat de oude kapitalistische bourgeoisie en haar ideologische vertegenwoordiger, de sociaal-demokratie, in het geheel geen rol meer zullen spelen. Wanneer een revolutie, bv. in Duitsland uitbreekt, zal zij zeker trachten daar het liberale kapitalisme te herstellen. Maar dit kan zij slechts doen door de produktie volkomen te ontwrichten en de arbeidersklasse te terroriseren. Want er is geen mogelijkheid om de moderne duitse industrie in het britse kapitalisme in te schakelen. Alleen een plundering van het land op de wijze van Denikin en Wrangel kan het demokratiese kapitalisme nog teweegbrengen. Een nieuwe ontwikkeling kan het niet meer doen beginnen en daarom zal het in zijn pogingen worden verslagen.

Anders is het gesteld met de staatskapitalistische mogelijkheden. Een - mede onder invloed van Rusland - gebolsjewiseerd Duitsland zou tesamen met Rusland een machtig staatskapitalisties blok kunnen vormen, dat de strijd tegen de overige kapitalistische wereld met kracht voort zou kunnen zetten. De onteigening van de partikuliere kapitalisten, die meer en meer, zelfs van een uitbuitingsstandpunt bekeken, tot zuivere parasieten op de meerwaarde worden, zou de gehele kapitaalsorganisatie ontzaglijk versterken. Het is dan ook geen wonder dat reeds nu de partikuliere belangen der kapitalisten in botsing komen met de algemene politiek van de nationaal-socialistische staat (Thyssen). Een verdere toespitsing van deze tegenstellingen naar mate de oorlog langer duurt is zeker, en even zeker is het, dat de macht van het nationaal-socialisme door het verzet van deze afzonderlijke kapitalisten niet kan worden gebroken. Daardoor wordt de nationaal-socialistische staat zelf steeds meer en meer gedrongen in de richting van een staatskapitalistische produktieregeling.

Een bolsjewisering van Duitsland na een proletariese opstand zou dan ook geen verandering brengen in de

14/algemene loop van de ontwikkeling. Weliswaar zou het kapitalistische regiem er door worden verstevigd, maar de strijd tegen het overige kapitaal zou hierdoor niet ophouden. Integendeel, hij zou slechts heftiger en bloediger worden. Een hernieuwde revolutie van het proletariaat wordt dan noodzakelijk.

Slaat de revolutie in Duitsland echter tegelijk over naar Rusland en naar andere landen, dan wordt de situatie veel gunstiger. Dan wordt de macht van het staatskapitalistische regiem in Rusland zelf direkt aangetaast en krijgt de kommunistiese opbouw groter mogelijkheden.

Daarom is het eerst nodige voor het slagen van de proletarische revolutie: uitbreiding over de grenzen. Geén beperking van de beweging tot één enkel land - de gehele kapitalistische wereld moet in de opstand worden betrokken.

VOORWAARDEN VOOR DE MACHTSVORMING DER ARBEIDERS. Om deze staatskapitalistische ontwikkeling te verhinderen staat de arbeidersklasse slechts één weg open: het zelfstandig organiseren

van de produktie. De naar een staatskapitalisme strevende machten zullen haar echter geen rust laten en trachten zelf het heft in handen te krijgen. Het vraagstuk van de organisatie van de produktie valt daardoor samen met het vraagstuk van de organisatie van de politieke macht.

Dit geldt trouwens voor iedere klasse die tot economische macht komt: wil zij in staat zijn deze te behouden tegen de aanvallen van andere klassen, dan moet zij tegelijkertijd de politieke macht tegenover die klassen te organiseren. Het verschil is slechts, dat in de vroegere maatschappijvormen de ekonomies heersende klasse de klasse der uitbuiters was, die door haar machtsorganisatie een aanval der uitgebuitenen op het systeem moest verhinderen. In de kommunistiese maatschappij echter worden alle klassen opgeheven, de politieke machtsvorming der arbeiders heeft hier slechts ten doel de bevestiging van de macht van de klasse tijdens de revolutie mogelijk te maken.

Een eerste voorwaarde voor het tot stand komen van de arbeidersmacht is, dat alle tegenstellingen binnen de arbeidersklasse worden opgeheven. Zonder dit is de machtsvorming door de klasse als eenheid niet mogelijk.

5/Het gaat hier echter niet in de eerste plaats om de opheffing der ideologische verschillen. Door de bolsjewisten wordt dit als het wezenlijke gezien; zij menen, dat slechts als het verschil in denkwijze tussen de arbeiders is verdwenen, de klasse tot gemeenschappelijke aktie in staat is. Daarom willen zij de hele klasse door hun partij op sleeptouw laten nemen, zonder te bedenken, dat dit het zekerste middel is om de zelfstandige macht der arbeidersklasse geheel te breken.

Als Marxist moet men zich bewust zijn, dat een verschil in opvatting, in denkwijze voortkomt uit een verschil in klassepositie. Natuurlijk niet in individuele gevallen, maar wel als men de verschillende opvattingen als maatschappelijke verschijnselen beziet. In alle vroegere perioden van klassenstrijd kan men dit bevestigd vinden. Men hoeft bijv. slechts te denken aan het verschil in denkwijze tussen een havenarbeider, een diamantbewerker en een kantoorbediende. Ook binnen de arbeidersklasse bepaalt de rol die men in het produktieproces speelt de denkwijze.

Wanneer we dan ook spreken van opheffing der tegenstellingen tussen de arbeiders als eerste voorwaarde voor de organisatie van een proletarische macht, dan gaat het hier niet om opheffing van het verschil in denkwijze. Dit laatste kan slechts het resultaat zijn wanneer het verschil in de ekonomiese positie is opgeheven. De ekonomiese gelijkheid der arbeiders is een eerste voorwaarde voor het groeien van een arbeidersmacht. Konkreet ziet dit er zo uit, dat de voorrechten van de arbeidersaristokratie worden opgeheven, dat de vakorganisaties (voor zover ze nog bestaan), die de geestelijke en materiële meerderheid van deze aristokratie over de andere arbeiders handhaven, worden ontbonden, dat de arbeiders in de bedrijven hun bedrijfsorganisaties vormen om gezamenlijk, als eenheid over de te nemen maatregelen te beslissen. De door het kapitalisme uit de produktie gestoten arbeiders moeten weer in het produktieproces worden opgenomen - eenheid van aktie tussen werkende en werkloze delen van het proletariaat zou anders niet tot stand kunnen komen. Het scheppen van een ekonomiese gelijkheid der arbeiders moet het eerste werk zijn der revolutie, wil de macht

26/van de arbeidersklasse zich kunnen vestigen.

De drijfkracht van de revolutie zal natuurlijk gelegen zijn in de proletarische centra. Mijn- en industriedistrikten, grootbedrijven in de steden vormen de voornaamste centra van proletarische macht. Hier klopt het hart van de produktie, hier zijn de arbeiders in grote producerende eenheden bijeen om georganiseerd te kunnen optreden. Hiertegenover zullen allerlei onbetekenende bedrijfjes, overblijfselen van de klein-kapitalistische periode, geen rol spelen. Zij zullen waarschijnlijk door de daarin werkende arbeiders aan hun lot worden overgelaten, wanneer dit zonder schade voor de voortgang der produktie mogelijk is. In ieder geval spelen zij bij de organisatie van de produktie geen rol. Op deze wijze worden de belangrijkste produktie-centra tegelijkertijd de centra van proletarische machtsvorming.

De economische gelijkheid der arbeiders is geen morele eis, al zal hij ongetwijfeld ook als zodanig gesteld worden. Maar hij zal als zodanig alleen inslaan omdat elke economische ongelijkheid de eenheid van de arbeidersklasse bedreigt, zijn strijdkracht verzwakt en daarom de macht van de klasse in gevaar brengt.

Behalve het opheffen van de economische ongelijkheid binnen de arbeidersklasse is ook het scherp scheiden van het proletariaat en zijn vroegere onderdrukkers een noodzakelijke voorwaarde voor het slagen van de proletarische revolutie. Het proletarische regiem is niet "demokraties" in de zin van het burgerlijke, het erkent niet de "gelijke rechten van alle mensen", uitbuiters en uitgebuitenen, het kan slechts rechten toekennen aan één groep van mensen, nl. aan diegenen, die een maatschappelijk noodzakelijke functie vervullen, het moet alle parasietendom opruimen. Ook dit is geen morele eis, maar een noodzakelijkheid voor het totstandkomen van macht. Zolang men aan een groep van mensen het recht toekent om te leven zonder te produceren zolang laat men de mogelijkheid open van kontra-revolutionaire machtsvorming.

Hoe het proletariaat er in kan slagen de organisatie van een burgerlijke macht te beletten, kunnen we afleiden uit de maatregelen die de arbeiders in Catalonië in de eerste dagen van de spaanse revolutie namen. Zonder dat het geld werd afgeschaft, namen zij het besluit, dat slechts mocht worden verkocht op

27/vertoon van een bewijs dat de koper werkzaam was als arbeider in een bedrijf, als miliciano, of dat hij om bijzondere reden (lichamelijke ongeschiktheid) van de arbeid was vrijgesteld. In Catalonië werd deze maatregel zeer spoedig weer ingetrokken, doordat de arbeiders zich door hun organisaties lieten overhalen. Toch kan zij een belangrijk wapen zijn in handen der arbeiders. Hierdoor wordt het voor de leden van de bezittende klasse onmogelijk gemaakt zich tijdelijk terug te trekken, te leven van hun vergaard bezit, en ondertussen samen te zweren om tot kontra-revolutionaire aktie over te gaan. Zij zijn gedwongen zich te melden bij de arbeidersraden en kunnen op deze wijze onder controle worden gesteld. Tegelijk vormt deze maatregel een eerste stap op de weg naar de organisatie van produktie en distributie door middel van de arbeidstijdrekening.

DE ORGANISATIE VAN DE MACHT DER ARBEIDERS IN DE BEDRIJVEN.

De machtsorganisatie door de arbeidersklasse kan

slechts langs natuurlijke weg tot stand komen op grondslag van de organisatie in de bedrijven. Tot doel heeft zij de organisatie der produktie, tot middel het gelijkmaken van alle arbeiders in economies opzicht en het afscheiden en onder de controle stellen van de leden der bourgeoisie die niet op normale wijze in de produktie kunnen worden opgenomen. Natuurlijk zal ook de gewapende macht der arbeiders op dezelfde grondslag moeten berusten.

In de bedrijven waar de arbeiders gezamenlijk produceren, of in proletarische distrikten als mijn-distrikten, Roergebied, beleggen zij vergaderingen om de problemen van het ogenblik te bespreken. Hier wordt overlegd over de maatregelen die nodig zijn voor de voortgang van de produktie en de handhaving van de macht. Van hier uit worden ook de akties ondernomen. Van hier uit worden afgevaardigden gestuurd naar andere bedrijven en naar de arbeidersraden om de mening van de producenten te vertegenwoordigen. Van hier uit trekken de arbeiders als het nodig is op, om een kontra-revolutionaire poging die zich hier of daar voordoet de kop in te drukken. Moeten bepaalde werkzaamheden gemeenschappelijk door een groter aantal arbeiders worden verricht,

28/- verdediging tegen geregelde aanvallen van kontra-revolutionaire troepen die zich in het buitenland hebben verzameld, of verrichten van op zichzelf staande werkzaamheden die buiten de normale produktie vallen. Dan zenden deze bedrijven arbeids- of strijdploegen, die via het bedrijf van wapenen, levens- en arbeidsmiddelen worden voorzien. Want de bedrijven zijn de werkelijke centra der proletarische macht, hier moeten de wapenen en de levensmiddelenvoorraden zijn, opdat het werkelijk georganiseerde producenten zijn die hierover beschikken en opdat geen vijandige macht zich ervan meester kan maken.

DE ALGEMENE REGELING VAN PRODUKTIE
DISTRIBUTIE EN MACHTSORGANISATIE.

Ook al zijn de afzonderlijke bedrijven en produktiegebieden de centra van proletarische macht, als op zichzelf staande onafhankelijke eenheden kunnen ze toch niets uitrusten. Een kommunistische organisatie is slechts mogelijk als er een algemene regeling tot stand komt, als er een vast verband wordt gelegd tussen de afzonderlijke produktie-eenheden en als de produktie planmatig wordt georganiseerd.

Deze gemeenschappelijke organisatie zal vanaf de eerste dag der revolutie moeten worden tot stand gebracht, omdat zonder haar een voortzetting der produktie niet mogelijk is. Het onderlinge verband tussen de arbeiders zou worden verbroken, er zou geen verband meer bestaan tussen produktie en konsumptie, het hele maatschappelijk leven zou een chaos worden, waarin plunderingen en strooptochten de plaats zouden innemen van produktie en distributie.

Wanneer zowel de produktie als de distributie wordt geregeld door de afzonderlijke bedrijfsorganisaties - noodzakelijke waarzonder geen macht van de arbeidersklasse kan bestaan - dan zal ook de gemeenschappelijke organisatie hierop moeten berusten. In de bedrijfsvergaderingen zullen ook de algemene problemen worden besproken en vertegenwoordigers van de verschillende zienswijzen uit het bedrijf zullen worden gezonden naar een centrale bijeenkomst waar het overleg met de andere bedrijven tot stand komt. Op die manier zal men de besluiten kunnen nemen die aangeven op welke wijze de regeling moet verlopen.

29/ Belangrijke beslissingen zal men op deze wijze moeten nemen. Het produktie-apparaat zoals dit van het kapitalisme is overgenomen is voornamelijk gericht op produktiemiddelen waaronder veel ersatz en oorlogsmiddelen. In de proletarische maatschappij zal de produktie een geheel andere richting moeten krijgen. Men zal dus telkens moeten beslissen over de vraag of een bepaald bedrijf met zijn produktie moet voortgaan, of het zal worden gesloten, of dat het zijn produktie zal omschakelen. Vanzelfsprekend kan over deze dingen slechts beslist worden in algemene bijeenkomsten, waar zowel de belangen van de arbeidersklasse in zijn geheel ten aanzien van produktie en konsumptie zijn vertegenwoordigd, als de arbeiders uit het betrokken bedrijf, die de technische mogelijkheden kunnen overzien. Hoe verder het gebied van de revolutie zich uitstrekt, hoe grootser dergelijke problemen worden, de vraag of de Balkan landbouwgebied zal blijven of zich als industriegebied zal ontwikkelen is een voorbeeld van de omvang die dergelijke vraagstukken kunnen nemen.

De beslissing over deze problemen zal in algemene diskussies moeten plaats vinden. Nog onmiddellijker echter blijkt de noodzaak van een algemene regeling uit het vraagstuk van de organisatie van de distributie op grondslag van de aanwezige produktiekrachten. De produkten van ieder bedrijf moeten worden overgebracht naar de andere bedrijven die deze nodig hebben, de produkten der levensmiddelenindustrie moeten door middel van de bedrijfsorganisaties aan de arbeiders worden afgestaan. De vraag doet zich direkt voor: op hoeveel produkt kan ieder bedrijf aanspraak maken? waarheen moet het zijn eigen produkt zenden?

Deze vragen kunnen ongetwijfeld slechts worden opgelost als een algemene boekhouding tot stand wordt gebracht, die de produktie en de behoeften der verschillende bedrijven weerspiegelt. Ook deze boekhouding kan dus slechts gebaseerd zijn op een boekhouding in de afzonderlijke bedrijven, die direkt door de arbeiders zelf wordt gevoerd. De centrale boekhouding zal één der belangrijkste taken zijn van de arbeidersraden, die in het algemeen de middelpunten zijn waar de verschillende verbindingen der bedrijven samenkomen.

Er zijn zeer veel boeken uitgekomen over de Sovjet-Unie, maar geen van de schrijvers van die boeken legde bij zijn beoordeling voornamelijk de maatstaf aan: in hoeverre hebben de arbeiders in de U.S.S.R. zelf de macht in handen?

Het is dan ook de grote verdienste van Ciliga dat hij dat wel doet.

Hij ging naar Rusland als lid van de linkerfractie van de Joego-Slaviese kommunistiese partij. Zijn eerste reactie op zijn doorreis door Rusland is verwondering over de armoede die er heerst. Maar doordat hij steeds meer van de toestanden leert kennen en omgang heeft met partij-instanties en arbeiders, begint hij allengs te begrijpen, dat er iets moet haperen in het systeem. Hij ontmoet oppositionele groepen en sluit zich bij hen aan. Hij wordt gearresteerd en leert de russiese gevangenis kennen. En dat is de plaats waar hij het best te weten komt, wat er in de russiese arbeiders leeft. Niet alleen omdat er daar van de meest uiteenlopende richtingen en uit de meest verscheidene milieus aanwezig zijn, maar omdat het de enige plek in Rusland is waar men vrijuit kan spreken en debatteren; ja, zelfs kranten kan uitgeven. Wie denkt dat C. in een russiese modelgevangenis is terechtgekomen heeft het echter mis. Voedsel, verwarming, huisvesting zijn er even erbarmelijk als in andere gevangenis. De opzichters zijn even wrede schurken. Maar het verschil zit daarin, dat de gevangenis waar C. drie jaar verbleef een zgn. politieke isolator was. In deze gevangenis komen voor het grootste deel revolutionairen en deze lieten zich niet zo gemakkelijk onderdrukken. Hun vrijheden hebben ze door harde strijd veroverd. Hongerstakingen waarbij zelfs doden vallen behoren niet tot de uitzonderingen en worden met grote hardnekkigheid en solidariteit gevoerd.

In deze gevangenis komt hij in aanraking met leden van de sociaal-demokratiese fractie, anarchisten, verschillende Trotskistiese stromingen, boeren, partijloze arbeiders, grote en kleine burokraten. Doordat er steeds nieuwe bijkomen uit alle delen van het land en deze hun ervaringen vertellen, krijgt hij een beeld

31/ over de toestanden en de stemming van de arbeiders en boeren van heel Rusland. Er zijn "wandelgroepen" (die bij het luchten steeds samenkomen) van verschillende politieke richting gevormd, die ijverig discussiëren en kranten uitgeven. Daar maakt hij dan ook een politieke ontwikkeling door, juist omdat hij er zit in de periode dat Rusland een ontwikkeling doormaakt. Het eerste vijfjarenplan, de industrialisatie en de kollektivisatie worden doorgevoerd en diegenen die zich niet onmiddellijk onderwerpen, of op de een of andere manier verdacht worden het Plan inde weg te staan, bevolken de gevangenis van de U.S.S.R.

Oorspronkelijk sluit hij zich aan bij de Trotskistiese groep, maar juist door de hierboven geschetste ontwikkeling gaat hij de betekenis van het Trotskisme en Leninisme begrijpen en sluit hij zich aan bij de uiterst linkse groepen.

Kort voor hij in de gevangenis kwam schreef hij dit:

"...deze mening over het vijfjarenplan was natuurlijk in absolute tegenspraak met de officiële theorie zowel van het Stalinisme als van het Trotskisme. Het Trotskisme evenals het Stalinisme zag in deze gebeurtenissen niets anders dan een strijd tussen twee sociale systemen: het socialisme en het privé-kapitalisme, tussen twee klassen: het proletariaat en de bourgeoisie (waarbij deze laatste dan de koelakken en de overblijfselen van alle vroegere leidende klassen omvatte). Naar mijn mening evenwel waren er drie maatschappelijke systemen, die elkaar hier bekwamen: het staatskapitalisme, het privé-kapitalisme en het socialisme, die resp. 3 klassen vertegenwoordigden: de burokratie, de bourgeoisie (met inbegrip van de koelakken) en het proletariaat. Het verschil bestond daarin, dat Stalinisten en Trotskisten het staatskapitalisme aanzagen voor socialisme en de burokratie voor het proletariaat. Trotsky evengoed als Stalin, laat de staat voor het proletariaat doorgaan, de diktatuur van de burokratie óver het proletariaat voor de diktatuur van het proletariaat, en de overwinning van het

1 ✓ "staatskapitalisme op het privé-kapitalisme en het socialisme voor een overwinning van dit laatste. Het verschil tussen Stalin en Trotzky bestond daarin, dat Stalin hier zuiver socialisme en zuivere diktatuur van het proletariaat in zag, terwijl Trotzky zich rekenschap gaf van de leemten en bureaucratiese vervormingen van het systeem. Ik persoonlijk kwam tot de konklusie, dat het hele bureaucratiese regiem vernietigd moest worden en dat een nieuwe sociale revolutie van arbeiders en kolchozeleden - gericht tegen de bureaucratie - noodzakelijk was. Wáár is, dat ik op dat ogenblik de belangrijkheid van mijn verschil van inzicht met dat der Trozskisten nog onderschatte, het leek me dat ik eenvoudig verder was dan zij en dat het verschil tussen onze beide meningen slechts tijdelijk was. Ik hoopte, dat de oppositie op de duur tot dezelfde konklusie zou komen als ik en mij derhalve op deze weg zou inhalen. In de volgende jaren zou ik echter gaan inzien, hoe sterk de organiese banden waren die de Trozskistiese oppositie aan het bureaucratiese sovjetregiem verbonden; deze banden waren te sterk dan dat deze oppositie ooit de kloof zou kunnen overbruggen tussen een linksgerichte bureaucratiese klik en een proletariiese revolutie."

En hier zijn mening in de gevangenis:

"Gezegd moet worden dat van een sociaal en politiek standpunt bezien het "programma" van Trotzky alle hoop der linksen vernietigde. Sedert 1930 verwachtten ze dat hun leider stelling zou nemen en verklaren zou dat de huidige sovjetstaat geen arbeidersstaat was. En nu definieerde Trotzky hem, reeds in het eerste hoofdstuk van het "programma", klaar en duidelijk als een "proletariiese staat". Nog erger was de ontgoeheling op het gebied van het vijfjarenplan: Het socialisties karakter van zijn doeleinden en zelfs van zijn methodes werd in het programma met nadruk erkend. Alle polemiek op sociaal domein werd voor ordinaire ruzie uitgekreten: "De Sovjet-Unie is de fase van het socialisme nog niet binnen getreden, zoals de aan het bewind zijnde stalinistiese fraktie beweert, doch bevindt zich slechts in de eerste fase van een evolutie naar het socialisme." Verderop werd het vijfjarenplan, dat steunde

85

33/ op uitroeiing der boeren en onbarmhartige exploitatie der arbeiders, geïnterpreteerd als een "poging der bureaucratie om zich bij het proletariaat aan te passen". Kortom, de U.S.S.R. was bezig zich te ontwikkelen op het fundament der proletariiese diktatuur. Vergeefs zou voortaan de hoop zijn, dat Trotzky er ooit toe zou komen onderscheid te maken tussen bureaucratie en proletariaat, tussen staatskapitalisme en socialisme. Diegenen onder de "ontkenners" van links, die geen socialisme konden zien in dat wat men in Rusland bezig was op te bouwen, stond niets anders meer open dan met Trotzky te breken en de "Trozkistiese bond" te verlaten. Een tiental - waaronder ik zelf - besloot daartoe inderdaad. Zoals te doen gebruikelijk is, motiveerden wij ons uitreden met een schriftelijke verklaring.

De hoofdinhoud dezer verklaring was, dat de positieve houding van Trotzky ten aanzien der sociale verschijnselen, gevoegd bij zijn negatieve houding ten aanzien van de politieke superstructuur logieserwijze moest uitloopen op een zuiver politieke revolutie. Maar een dergelijke revolutie zou, om de dingen zo goed mogelijk te regelen, het personeel der bureaucratie doen wisselen, het drenken in een klein beetje liberalisme, zonder evenwel de grondslagen van het regiem te wijzigen. Het zou een herhaling worden van 1830.....

Wat mij het meest ergerde in het programma van Trotzky was dat het nog in staat geacht mocht worden de illusies van het westelijk proletariaat aangaande Rusland te versterken in plaats van ze te vernietigen. Als Stalin zei: "wij hebben het socialisme reeds verwezenlijkt", bepaalde Trotzky zich er toe te precisieren: "pardon, niet het socialisme, doch pas zijn eerste fase".....

.....Het verschil tussen onze oppositie en het Trozskisme lag niet alleen in de wijze van beoordeling van het regiem en van begripen der huidige problemen, het lag vóór alles in de opvatting van de rol, die het proletariaat in de revolutie te spelen had. De motor der revolutie was volgens de Trozskisten de partij, voor de uiterst linkse groepen de arbeidersklasse. De strijd tussen Stalin en Trotzky betrof de politiek der partij en haar leidend personeel, voorbeiden was het proletariaat slechts een lijdend voorwerp.

34/De kommunistiese groepen van uiterst links daaren-
tegen interesseerden zich vóór alles voor de positie
en de rol der arbeidersklasse, voor wat ze in feite in
de sovjetmaatschappij was, en wat ze moest worden in
een maatschappij, die zich waarachtig tot taak zou stel-
len het socialisme op te bouwen. De ideeën en het po-
litieke leven van die groepen openden mij een nieuw per-
pektief en wierpen vraagstukken op die de Trozskistiese
oppositie onbekend waren: hoe dient het proletariaat
het aan te leggen, om de produktiemiddelen te veroveren
die aan de bourgeoisie ontnomen zijn, om de partij en de
regering daadwerkelijk te kontroleren, om de arbeiders-
demokratie in te voeren en de revolutie te bewaren voor
burokratische degeneratie.

Ik konstateerde niet zonder ongerustheid een leemte in
de brieven en andere geschriften van Trozky die ons
in de gevangenis bereikten: Trozky sprak er nooit van
stakingen te willen organiseren, de arbeiders op te
wekken tot de strijd tegen de burokratie, de arbeiders-
klasse te mobiliseren ter verwezenlijking van het Troz-
kistiese ekonomiese programma. "

HET BOERENVRAAGSTUK

Ook het boerenvraagstuk heeft de aandacht van Ciliga.
Hij laat duidelijk zien dat de geschiedenis van de kol-
lektivisatie de geschiedenis van een stuk klassenstrijd
is.

"Een nieuwe toekomst, al zou die dan nog verschrikke-
lijke offers vragen deed zich voor de boerenstand open.
De aardbeving van de kollektivisatie kondigde tevens
de dageraad van een nieuwe dag aan. Afschuw en hoop
werden in hetzelfde ogenblik geboren. Het was immers
onmogelijk zich niet door de hoop te laten meeslepen,
als bovendien iedere weerstand de mensen naar de hon-
gerdood kon voeren of naar de maagdelijke wouden van
het uitgestrekte sovjet-noorden. Geen andere uitweg
ziende, aarzelde het merendeel der boeren eerst nog
even, om zich ten slotte te onderwerpen.

In April en Mei 1930 begreep ik, dat geen macht ter
wereld de hervormingen kon tegenhouden en dat het
achterlijke keuterboerendom plaats ging maken voor
een machtige staats-landbouwindustrie die gebaseerd
zou zijn op de kolchozen. Behalve in het schrikbewind
en de technische vooruitgang, vond de burokratische

kollektivisatie nog een bondgenoot in de sociale toe-
stand van het oude russiese dorp met zijn klassentegen-
stellingen. De tradities der russiese plattelandsge-
meenschappen, het primitieve kollektivisme van de boe-
ren, droegen in belangrijke mate bij tot het succes der
kollektivisatie. In het russiese dorp was de kapita-
listiese boer, de koelak die een makkelijk leventje
leidde ten koste van de arbeid van anderen, niet ge-
liefd. De burokratie nu had deze haat tegen de koelak,
dat instinct van de landelijke gemeenschap, tot haar
eigen voordeel weten te exploiteren. Het komt meer voor
dat revolutionaire verwachtingen van de massa verwe-
zenlijkt worden onder reaktionaire vormen.

De koelak was niet alleen gehaat bij de dorpsgemeen-
schap, die de middelste lagen der bevolking omvatte,
maar ook bij de behoeftige elementen en de dagloners,
die de onmiddellijke slachtoffers van de koelak waren.
Immers deze laatste pachtte de grond van de behoefti-
gen, terwijl de dagloners zijn betaalde krachten waren.
De "anti-koelakse" gezindheid dezer beide laatste
kategorieën spelde een belangrijke rol in de strijd
tussen de koelakken en de burokratie, vooral in die
streken, waar het kapitalisme der koelakken reeds gro-
te vorderingen gemaakt had en waar bijgevolg de weer-
stand tegen de burokratische kollektivisatie bijzonder
hardnekkig was. (Oekraïne, Noord-Kaukasië, Siberië)
De landbouwkollektivisatie werd uitgevoerd door middel
van een aantal ingewikkelde, soms tegenstrijdige maat-
regelen. Men gaf de grond van de koelakken aan de kol-
chozen, evenals hun vee. Ze hadden ze maar in bezit te
nemen, daarna zou men wel verder zien. De machine deed
zijn intree in het dorp, de plattelandseconomie kwam
nader tot de industrie, het dorpsleven nader tot
het stadsleven. De nieuwe ekonomie wierp alle vroegere
gewoonten omver, bracht de onderste lagen der bevol-
king omhoog en nam zelfs een deel ervan op onder haar
administratief personeel. Het was voor een gemiddelde
boer ontegenzeggelijk een bevordering als hij tot voor-
zitter ener kolchoze of zelfs maar tot "brigadier" of
"akkerleider" werd benoemd. Dan deden zich ongedachte
perspektieven voor hem open en zijn organisatoriese
aanleg ontwikkelde zich. Een arme jonge boer, die
traktorbestuurder werd, steeg werkelijk een paar treden
op de maatschappelijke ladder. Toch deed hij in werke-

36/lijkheid niets anders dan van patroon veranderen, aangezien hij nu in plaats van arbeider in dienst van een koelak, arbeider in dienst van de burokratie geworden was. Het gros der massa veranderde niet van positie. De dagloners der kolchozen werden bij voortdurende gruwelijk geëxploiteerd en hun toestand deed sterk denken aan die van de vroegere lijfeigenen. De vruchten van de kolchoze-arbeid, evenals die van de industrie, eigende de burokratie zich toe, beginnend bij de lagere ambtenaren van de kolchoze (of van de fabriek) tot aan de allerhoogste leiders in het Kremlin toe. De mate van exploitatie, waaraan de onderscheiden arbeidersgroepen blootstonden, verschilde evenzeer als het aantal voorrechten die de diverse lagen der burokratie genoten. Maar dat alles veranderde niets aan de fundamentele verdeling van het land in twee kampen: de geëxploiteerde arbeidersmassa's enerzijds, de exploiterende leiders anderzijds".

En hieronder nog een citaat, waaruit duidelijk blijkt dat de boerenkwestie ook in de komende revolutie een probleem zal zijn, waarmee rekening moet worden gehouden.

"Gedurende de Oktoberrevolutie hadden de boeren 30.000 bedrijven van grootgrondbezitters, die tezamen de helft van de russiese bodem besloegen, tot de hunne gemaakt; daarna hadden ze de privébezittingen, de keizer- en de kerkelijke landeigendommen onder elkaar verdeeld. Tans moesten tien à twintig miljoen van de vijftien miljoen boerenbedrijven die Rusland telde, gelikwidend worden. Ze moesten in enige honderduizenden kolchozen verdeeld worden en onder controle gesteld van enige duizenden machine- en traktorstations, die aan de staat toebehoorden. Hoe belangrijk de "spontane verdeling" van Oktober ook geweest was, ze was on- eindelijk veel gemakkelijker uitvoerbaar geweest dan de huidige kollektivisatie. Inderdaad is het eenvoudiger 30.000 bedrijven van grootgrondbezitters onder elkaar te verdelen, dan 10 à 20 miljoen boerenbedrijven samen te smelten. Het is makkelijker, enige honderduizenden adellijke bezitters van hun grond te beroven dan 100 miljoen boeren. Bovendien was de agrarische revolutie van Oktober betrekkelijk eenvoudig geweest, want ze veranderde niets aan de techniek van de landbouw en gaf zelfs aanleiding tot een achteruitgang

37/daarvan. Tans ging het om een landbouwrevolutie, die toepassing van de allermooie moderne methoden eiste, die voor het merendeel nog niet in gebruik waren op het moment van de kollektivisatie. Bij de Oktoberverdeling was de beroving van de aristokratie gepaard gegaan aan haar uitsluiting buiten de landbouwmaatschappij. De kollektivisatie daarentegen eiste dat de vroeger zelfstandige boeren zich zouden aanpassen aan hun nieuwe rol van kolchoze-arbeiders, een rol die van overwegend belang was in het produktiesysteem. Om dat te bereiken waren schrikbewind en techniek niet voldoende: een minimum-medewerking van de zijde der boeren was daarbij onmisbaar. "

Het boek van Ciliga is wel het beste dat over Rusland geschreven is. Het legt niet zozeer de nadruk op het levenspeil der arbeidersklasse maar het laat iets van de werkelijke maatschappelijke verhoudingen in Rusland zien en de klassenstrijd, daaruit voortkomend.
